

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ¹

- A. ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- B. ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
- Γ. ΣΤΑΔΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- Δ. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
- Ε. ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ
- ΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΜΕ ΣΥΣΤΗΜΑ HARVARD
- Z. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
- Η. ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ
- Θ. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

A. ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μια ολοκληρωμένη εργασία μικρής έκτασης έχει τα εξής μέρη: εισαγωγή, κύριο μέρος, επίλογο ή σύνοψη και βιβλιογραφία. Το κείμενο της εργασίας συνοδεύεται απαραίτητως από παραπομπές.

Εισαγωγή: Στην εισαγωγή παρουσιάζουμε το ζήτημα που πρόκειται να μας απασχολήσει, καθορίζουμε τον στόχο ή την προβληματική μας και προσδιορίζουμε με ποιον τρόπο πρόκειται να πετύχουμε τον στόχο αυτό (πλάνο ανάπτυξης). Η εισαγωγή είναι περιορισμένη (1-2 παράγραφοι).

Κύριο μέρος: Είναι πολύ σημαντικό η επιχειρηματολογία να αναπτύσσεται βαθμιαία μέσα στο κείμενο, με τρόπο επαγωγικό: από παράγραφο σε παράγραφο και από ενότητα σε ενότητα. Και η μετάβαση από το ένα στο άλλο τμήμα του κυρίως θέματος πρέπει να διακρίνεται από λογική αλληλουχία, χωρίς χάσματα, επικαλύψεις και επαναλήψεις. Συχνά διαμορφώνουμε το κείμενο σε μεγάλες ενότητες, ανάλογα με τα ζητούμενα, στις οποίες δίνουμε σύντομους χαρακτηριστικούς τίτλους.

Επίλογος ή σύνοψη: Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρουσιάζουμε ή ανακεφαλαιώνουμε πολύ σύντομα τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε.

Βιβλιογραφία: Όλο το βιβλιογραφικό υλικό (βιβλία, επιστημονικά άρθρα, λήμματα από έργα αναφοράς) που χρησιμοποιήσαμε στο κείμενο και τις παραπομπές, το παρουσιάζουμε στον πίνακα βιβλιογραφίας, που παρατίθεται στο τέλος της εργασίας, ταξινομημένο κατά την **αλφαβητική** σειρά του συγγραφέα (ή του επιμελητή της

¹ Το κείμενο προδιαγραφών έχει εκπονηθεί και υιοθετείται και από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

έκδοσης). Επισημαίνεται ότι στη βιβλιογραφία καταγράφονται εκείνα μόνο τα έργα τα οποία έχουμε αναφέρει στην εργασία μας.

Υποσημειώσεις στο βασικό μας κείμενο μπορούν να προστίθενται ή να μην προστίθενται, αναλόγως του συστήματος τεκμηρίωσης που επιλέγεται (βλ. ειδικά hot spots). Το Σύστημα Harvard δεν απαιτεί υποσημειώσεις, αλλά **βιβλιογραφικές αναφορές εντός του κειμένου** – σε παρένθεση ο συγγραφέας, το έτος έκδοσης και αν χρειαστεί η σελίδα μετά από άνω-κάτω τελεία. Σε κείμενα με υποσημειώσεις τις προσθέτουμε είτε στο τέλος της σελίδας (υποσελίδιες, *footnotes*), είτε στο τέλος του κειμένου, πριν τη βιβλιογραφία (*endnotes*), συνήθως με χαρακτήρες μικρότερου μεγέθους. Προτιμότερη είναι η πρώτη επιλογή. Στις υποσημειώσεις αυτές αναφέρουμε συμπληρωματικούς προβληματισμούς ή στοιχεία, καθώς και παραπομπές στις βιβλιογραφικές πηγές μας (βλ. και παρακάτω, Τεκμηρίωση).

B. ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

1^{ος} Αναπτύξτε την απάντησή σας με δικά σας λόγια

Είναι θεμελιακή αρχή να αναπτύξετε την εργασία σας με δικά σας λόγια και όχι επαναλαμβάνοντας εκφράσεις, παραγράφους ή προτάσεις που είναι ήδη διατυπωμένες. Γνωρίζετε ότι η αντιγραφή ισοδυναμεί με αποτυχία. Η σκέψις σας θα αναπτυχθούν πολύ καλύτερα εάν ακολουθήσετε τα δικά σας λόγια και τις δικές σας εκφράσεις. Αυτός είναι ασφαλώς ο καλύτερος τρόπος να θυμόσαστε αναπτύξεις του γνωστικού αντικείμενου. Χρησιμοποιείστε τα επιχειρήματά σας και τις σκέψεις σας με ένα δομημένο τρόπο. Εάν θέλετε να προσθέσετε μια παράγραφο, ή σκέψεις άλλου συγγραφέα, τότε θα πρέπει να αναφέρετε το όνομά του και τη πηγή της πληροφορίας μέσα στο κείμενό σας, αλλά και στη βιβλιογραφία.

2^{ος} Απαντήστε με ακρίβεια στο θέμα σας

Είναι πολύ σύνηθες στην εκπαίδευση από απόσταση ο εκπαιδευόμενος να μην καταλάβει με ακρίβεια το θέμα της εργασίας. Διαβάστε με προσοχή τον τίτλο. Οι τίτλοι των γραπτών εργασιών άλλες φορές παραπέμπουν στο υλικό που έχετε μελετήσει σε συνδυασμό με βιβλιογραφία, άλλες φορές σε σύνθεση διαφόρων απόψεων με αναφορά σε παράλληλα κείμενα κ.α. Όποια μορφή και αν έχει ο τίτλος πριν ξεκινήσετε να γράφετε θα πρέπει να είστε απόλυτα σίγουροι για το τι ζητά η εργασία/θέμα και ποια γνωστικά αντικείμενα καλύπτει. Δώστε λίγο χρόνο στη κατανόηση του τίτλου.

3^{ος} Οργανώστε δομημένα την ύλη που θα αναπτύξετε

Τις περισσότερες φορές οι τίτλοι των γραπτών εργασιών σας παραπέμπουν να κάνετε μια σύνθεση από το υλικό που έχετε μελετήσει - ενδεχομένως και άλλο υλικό - και να δώσετε μια δομημένη απάντηση. Να θυμάστε ότι ο καθηγητής σας θα αξιολογήσει και άλλες εργασίες. Για να το κάνει σωστά θα πρέπει κάθε φορά να ξεκινά από την εισαγωγή του κειμένου. Το κείμενο λοιπόν θα πρέπει να ακολουθεί μια λογική σειρά, η οποία θα επεξηγεί και θα οδηγεί τον καθηγητή στους δικούς σας συλλογισμούς. Όσο πιο εύκολα καταλάβει τη δομή και οργάνωση του κειμένου σας, τόσο πιο θετική θα είναι η προσέγγισή του στην αξιολόγηση της γραπτής σας εργασίας.

Γ. ΣΤΑΔΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΤΑΔΙΟ 1. Όταν θα έχετε μπροστά σας τον τίτλο της γραπτής εργασίας αφιερώστε λίγο χρόνο και σιγουρευτείτε ότι έχετε καταλάβει τι σας ζητά να κάνετε. Πολύ συχνά έχουμε την εντύπωση ότι κατανοήσαμε απόλυτα το τι πρέπει να κάνουμε, ενώ στην πραγματικότητα έχουμε κατά νου άλλα πράγματα. Το σίγουρο είναι ότι σας έχουν ζητήσει να επεξεργαστείτε κάποιες πληροφορίες που ήδη έχετε μελετήσει. Από κει και πέρα θα συγκεντρώσετε τις γνώσεις σας και τις εμπειρίες σας για να συνθέσετε το κείμενό σας. Η κατανόηση του τίτλου είναι το πρώτο βήμα που θα πρέπει να κάνετε.

ΣΤΑΔΙΟ 2. Όταν είστε απόλυτα σίγουροι ότι έχετε κατανοήσει τι πρέπει να κάνετε, συγκεντρώστε τις σκέψεις σας και σημειώστε όλες τις έννοιες ή λέξεις κλειδιά που νομίζετε ότι έχουν να κάνουν με τον τίτλο της γραπτής εργασίας. Με αυτόν τον τρόπο θα σκιαγραφήσετε μια αρχική πρόχειρη εικόνα του σκελετού της εργασίας σας. Μπορείτε να επαληθεύσετε πολύ σύντομα εάν οι έννοιες αυτές ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και εκεί αφαιρείτε ή προσθέτετε κάποιες άλλες. Όταν δείτε ότι το αποτέλεσμα σας ικανοποιεί, τότε μπορείτε να προχωρήσετε στο επόμενο βήμα.

ΣΤΑΔΙΟ 3. Μια περίληψη της εργασίας τώρα πλέον είναι ρεαλιστική αλλά και απαραίτητη. Τις έννοιες που συγκεντρώσατε πιο πριν θα πρέπει τώρα να τις αναπτύξετε με λόγια. Ένα πρώτο σχέδιο της εργασίας σας μπορείτε να έχετε πολύ σύντομα. Προσέξτε όμως: γραπτή εργασία δεν σημαίνει σκόρπιες ιδέες και πληροφορίες. Υπάρχει μια λογική που θα πρέπει να ακολουθήσετε. Όχι μοντέλο, αλλά λογική. Για να δούμε ποια είναι αυτή.

ΣΤΑΔΙΟ 4. Οργάνωση μελέτης

Πριν και κατά τη διάρκεια της μελέτης για τη σύνταξη μιας επιστημονικής εργασίας, καλό είναι να οργανώνουμε το υλικό μας (πληροφορίες, βιβλιογραφικές παραπομπές, σκέψεις) με τρόπο εύχρηστο, έτσι ώστε να μπορούμε ανά πάσα στιγμή να ανατρέχουμε σε αυτό. Για τον σκοπό αυτό είναι απαραίτητο να κρατάμε σημειώσεις. Κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά την ανάγνωση κάποιου κειμένου της βιβλιογραφίας μας, όσο κι αν πιστεύουμε ότι η μνήμη μας είναι αρκετά δυνατή για να θυμόμαστε όλα όσα διαβάζουμε, θα πρέπει να σημειώνουμε είτε πάνω στο βιβλίο/ άρθρο/ φωτοτυπία (με υπογραμμίσεις, παράπλευρα σχόλια κλπ.), είτε σε σημειωματάριο τις κεντρικές έννοιες, λέξεις-κλειδιά, τυχόν δικές μας σκέψεις ή κρίσεις κλπ. Αν σημειώνουμε σε μπλοκ/σημειωματάριο, καλό θα ήταν, πριν από τη σημείωση, να κρατούμε τα στοιχεία του κειμένου στο οποίο αναφερόμαστε (και τον αριθμό σελίδας), έτσι ώστε αργότερα, κατά τη σύνταξη της εργασίας να μην ψάχνουμε επί ματαίω. Αποφεύγουμε, όσο μπορούμε, την αυτολεξεί αντιγραφή αποσπασμάτων από το ανάγνωσμά μας, κι αυτό για να μπορέσουμε να αποδεσμευτούμε από την έκφραση και τη σκέψη του συγγραφέα, αποδίδοντας ήδη από τις σημειώσεις το νόημα όσων διαβάζουμε ή και τις δικές μας σκέψεις πάνω σε αυτό. Όταν κρίνουμε απαραίτητο να σημειώσουμε ένα παράθεμα αυτολεξεί, ακόμα και στο στάδιο της μελέτης, το βάζουμε πάντα σε εισαγωγικά και σημειώνουμε σχολαστικά την πηγή από όπου το αντλήσαμε.

Για την καλύτερη οργάνωση του υλικού, πολλοί προτιμούν να κρατούν σημειώσεις σε καρτέλες αναφοράς, στο μέγεθος που τους εξυπηρετεί (A6 ή A7 είναι τα πιο συνηθισμένα μεγέθη). Οι καρτέλες είναι μια καλή μέθοδος, επειδή ταξινομούνται κατά αλφαβητική σειρά ή κατά θέμα, αριθμούνται, ανακατεύονται κατά βούληση κλπ. Άλλος τρόπος αρχειοθέτησης είναι οι βάσεις δεδομένων στον computer, ή και τα ηλεκτρολογημένα κείμενα, με όποιο σύστημα διευκολύνει τον κάθε συγγραφέα.

ΣΤΑΔΙΟ 5. Σύνταξη της εργασίας

Ο κάθε ένας που συγγράφει μια εργασία την αναπτύσσει με διαφορετικούς και προσωπικούς τρόπους. Παρότι η εργασία στην τελική της μορφή έχει μια σαφή διάρθρωση, με εισαγωγικό, κύριο και συμπερασματικό μέρος, κατά τη διάρκεια της εκπόνησης η σειρά αυτή δεν χρειάζεται απαραίτητα να τηρείται. Καλό είναι ωστόσο να ξεκινάμε από ένα διάγραμμα για τη δομή της εργασίας μας. Επιστρέφουμε στη διατύπωση του θέματος που μας έχει δοθεί, αναγνωρίζουμε τις κεντρικές έννοιες που πρέπει να αναλύσουμε αλλά και τα επιμέρους ζητούμενα και σχεδιάζουμε αναλυτικά τα περιεχόμενα κάθε απάντησης.

Η εισαγωγή είναι το μέρος της εργασίας το οποίο γράφουμε συνήθως τελευταίο ή επεξεργαζόμαστε λίγο λίγο, όσο προχωρεί η εργασία. Περιγράφουμε δηλαδή τις προθέσεις μας και τον τρόπο προσέγγισης που θα ακολουθήσουμε *εκ των υστέρων* (και εκ του ασφαλούς), αποφεύγοντας τις ανακολουθίες ανάμεσα στις αρχικές μας φιλοδοξίες και σε ό,τι τελικά πράγματι κατορθώνει να πραγματοποιηθεί η εργασία μας. Διαβάζοντας, προσπαθούμε να κατανοήσουμε κριτικά το διάλογο που υπάρχει γύρω από το θέμα μας, σχηματίζοντας σιγά-σιγά τη δική μας άποψη. Δεν διαμορφώνουμε τις απαντήσεις μας πριν λάβουμε υπόψη όσο περισσότερα στοιχεία γίνεται και προπάντων δεν προσπαθούμε να "αποδείξουμε" προκαθορισμένες τοποθετήσεις ή να επιβεβαιώσουμε την άποψη που υποθέτουμε ότι θα ασπάζεται ο αξιολογητής της εργασίας.

Γράφοντας την εργασία φροντίζουμε να σημειώνουμε αμέσως τις παραπομπές μας ώστε να μην ξεχάσουμε κάποια στο τέλος, αλλά ούτε και να ψάχνουμε μετά, χάνοντας χρόνο.

Σκόπιμο είναι να τελειώνουμε την εργασία λίγες μέρες πριν την παράδοση, ώστε να την αφήσουμε στην άκρη για λίγο και να μπορέσουμε να την ξαναδιαβάσουμε με ουδέτερο, αποστασιοποιημένο τρόπο, σαν να επρόκειτο για το κείμενο κάποιου άλλου.

Δ. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τεκμηρίωση

Όλες οι επιστημονικές εργασίες που δεν απορρέουν από την προσωπική εμπειρία βασίζονται σε **πρωτογενείς πηγές** (στοιχεία που συλλέξαμε εμείς ή άλλοι ερευνητές, στατιστικά δημοσιεύματα, αρχεία) ή **δευτερογενείς πηγές** (σύγχρονες ή και προγενέστερες δημοσιεύσεις για το ίδιο ή για άλλα συναφή αντικείμενα). Οι πηγές αυτές δηλώνονται με τις υποσημειώσεις και τη βιβλιογραφία, μέσω των οποίων το κείμενο αποκτά εγκυρότητα και αξιοπιστία.

Παραθέματα και παραφράσεις

Με τον όρο *παραθέματα* εννοούμε την κατά λέξη παρουσίαση μέσα στο κείμενό μας ενός αποσπάσματος από κείμενο άλλου συγγραφέα.

Τα παραθέματα από μελέτες-θεωρητικά κείμενα τίθενται πάντα εντός εισαγωγικών και πρέπει να είναι πιστά. Καταγράφουμε τις λέξεις και τη στίξη όπως ακριβώς

εμφανίζονται στο τυπωμένο κείμενο. Αν παραλείψουμε ενδιάμεσα μέρος του κειμένου, το δηλώνουμε με την εισαγωγή αγκύλης και τριών αποσιωπητικών [...] που αντιστοιχούν στο τμήμα που παραλείψαμε. Αν όμως στο κείμενο που παραλείφθηκε υπήρχε τελεία και αλλαγή πρότασης, τότε τα αποσιωπητικά γίνονται τέσσερα [...] για να δηλώνουν και την αλλαγή αυτή. Τυχόν δικές μας παρεμβολές μέσα στο παράθεμα με σχόλιο, διευκρίνιση ή διασάφηση, πρέπει επίσης να εμφανίζονται μέσα σε αγκύλες [].

Γενικά, φροντίζουμε να είναι απολύτως σαφής η προέλευση των γραφομένων, να φαίνεται δηλαδή, πότε πρόκειται για δικό μας λόγο και πότε για κατά λέξη παράθεση ή και για παράφραση από κείμενο που συμβουλευτήκαμε. Στη δεύτερη περίπτωση συνήθως επιλέγουμε διατυπώσεις, όπως: 'σύμφωνα με τον τάδε μελετητή' ή 'σύμφωνα με τους στίχους 10-14 του...' και στη συνέχεια παραφράζουμε.

Όταν χρησιμοποιούμε, είτε κατά λέξη και σε εισαγωγικά, είτε παραφρασμένο και δίχως εισαγωγικά, έστω και μικρό απόσπασμα από κάποιο άλλο κείμενο, παραπέμπουμε στο κείμενο αυτό με υποσημείωση, ο δείκτης της οποίας τοποθετείται σε σημείο που "κόβεται η αναπνοή": τελεία, κόμμα, παράγραφος.

E. ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ

Η αναπαραγωγή (αντιγραφή) αυτούσιων αποσπασμάτων από τα βιβλία ή άρθρα που συμβουλευόμαστε, όταν δεν ομολογείται τεκμηριωμένα και σχολαστικά με χρήση εισαγωγικών και με τις ανάλογες παραπομπές, αποτελεί λογοκλοπή και επιφέρει σοβαρές κυρώσεις, ως και μηδενισμό της εργασίας. Το ίδιο ισχύει και για την απλή παράφραση (= απόδοση του νοήματος με δικά μας λόγια) επιχειρημάτων ή την παράθεση στοιχείων που έχουμε διαβάσει κάπου, όταν δεν ομολογείται σχολαστικά η πηγή από την οποία αντλούμε τα εν λόγω επιχειρήματα-στοιχεία.

*Προσοχή η εργασία σας να μην περιέχει λογοκλοπή! Στον ακαδημαϊκό χώρο θεωρείται αυτονόητη η αναφορά στις πηγές. Υποβολή εργασίας με ιδέες και ευρήματα άλλων χωρίς αναφορές, θεωρείται και είναι αντιγραφή, **λογοκλοπή**, και στους ακαδημαϊκούς κύκλους **τιμωρείται!** Πιο συγκεκριμένα:*

1. Μην παραθέτετε κομμάτια βιβλίων ή άρθρων ή εργασιών άλλων αυτολεξεί χωρίς να τα περικλείετε σε εισαγωγικά και χωρίς να αναφέρετε το συγγραφέα, τη χρονολογία, τη σελίδα. Η αυτολεξεί παράθεση χωρίς εισαγωγικά, ακόμα κι αν συνοδεύεται από αναφορά στην πηγή σε κάποιο άλλο σημείο του κειμένου ή στο τέλος του, είναι λογοκλοπή.
2. Υπάρχει επίσης περιορισμός στο μέγεθος των παραθεμάτων που μπορείτε να βάλετε σε εισαγωγικά: συνήθως μέχρι 100-250 λέξεις είναι αποδεκτό. Κάθε μεγαλύτερο παράθεμα (π.χ. σε πίνακα ή πλαίσιο, κλπ), προϋποθέτει ειδικές ρυθμίσεις, και όταν δημοσιεύεται προϋποθέτει την άδεια του συγγραφέα ή του εκδότη. Το ίδιο και οι πίνακες και τα σχέδια. Εσείς μπορείτε να χρησιμοποιείτε τέτοιο υλικό, αναφέροντας όμως πάντοτε με πληρότητα την πηγή κάτω από τον πίνακα ή σχέδιο.
3. Πέραν της αυτολεξεί αντιγραφής, λογοκλοπή θεωρείται και η *παράφραση* εδαφίων από έργα άλλων, συμπεριλαμβανομένων και έργων συμφοιτητών σας, καθώς και η παράθεση στοιχείων που άλλοι συνέλεξαν ή επεξεργάστηκαν, χωρίς αναφορά στην πηγή.

4. Αυστηρά τιμωρείται επίσης η συμμετοχή σε δίκτυο αγοραπωλησιών εργασιών, το οποίο επιπλέον υποβαθμίζει το Τμήμα και ζημιώνει όλους μας.

Εργασία προερχόμενη από συρραφή λογοκλοπών ή που περιέχει λογοκλοπές, μηδενίζεται.

ΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΜΕ ΣΥΣΤΗΜΑ HARVARD

Στις κοινωνικές επιστήμες έχει επικρατήσει το σύστημα Harvard, με εντός κειμένου βιβλιογραφικές παραπομπές (in-text citations), που γίνονται σε παρένθεση κατά τη ροή του λόγου. Στην παρένθεση αναφέρεται απαραίτητως το όνομα του συγγραφέα και η χρονολογία δημοσίευσης του συγκεκριμένου κειμένου. Οι βιβλιογραφικές παραπομπές σε παρένθεση μπορεί, εκτός από το όνομα του συγγραφέα και την χρονολογία έκδοσης, να περιλαμβάνουν και τον αριθμό της σελίδας αναφοράς της πηγής σύμφωνα με τους κανόνες που παραθέτουμε στη συνέχεια.

Παράδειγμα:

Σε τελική ανάλυση, η ίδια η φύση αυτών των ασυμφωνιών ταυτίζεται με αυτό που έχουν υποστηρίξει οι Howes & Stewart (1987: 429): «Η ανάπτυξη των παιδιών ως αποτέλεσμα της καθημερινής φροντίδας δεν μπορεί να μελετηθεί χωρίς να εξετάσουμε την επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος».

Ζ. ΣΥΝΤΑΞΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μέσα στο κείμενο μιας εργασίας η βιβλιογραφική αναφορά γίνεται π.χ. ως εξής:(Σακελλαρίου, 2010). Εάν χρειάζεται να είναι πολύ συγκριμένη η αναφορά σε ορισμένα σημεία του βιβλίου, γράφουμε π.χ. (Σακελλαρίου, 2010, σ. 24-27). Για ξενόγλωσσους τίτλους (Sakellariou, 2010, p. 24-27).

Τα στοιχεία του κάθε τίτλου της βιβλιογραφίας είναι προτιμότερο να αντλούνται από το εσώφυλλο ενός βιβλίου και όχι από το εξώφυλλο. Τα ονόματα των ξένων συγγραφέων δεν εξελληνίζονται στις βιβλιογραφικές παραπομπές.

Παρατίθενται πρώτα η ελληνόγλωσση βιβλιογραφία στο τέλος της οποίας μπαίνουν τα βιβλία ξένων συγγραφέων που έχουν μεταφραστεί. Ακολουθεί η ξενόγλωσση βιβλιογραφία.

Παραδείγματα βιβλιογραφικών αναφορών

Από βιβλίο

Castells, M. 1996. *The rise of the network society*. Blackwell, Oxford

Από βιβλίο με πολλούς συγγραφείς

Donnan, H. & Wilson, T.M. 1999. *Borders: Frontiers of Identity, Nation and State*. Berg, Oxford

Αν οι συγγραφείς είναι περισσότεροι των δύο, αναφέρουμε μόνο τον πρώτο και στη συνέχεια σημειώνουμε κ. ά. («και άλλοι»).

Από βιβλίο με Επιμελητή /ές Έκδοσης

Apostolopoulos Y., Loukissas P. & Leontidou L. (eds) 2001. *Mediterranean tourism: Facets of socio-economic development and cultural change*. Routledge, London

Από κεφάλαιο βιβλίου με πολλούς συγγραφείς και Επιμελητή /ές Έκδοσης

O'Dowd, L. 2003. The changing significance of European borders. Στο Anderson, J., O'Dowd, L. and Wilson, T.M., eds. *New Borders for a changing Europe: Cross-border cooperation and governance*. London: Frank Cass. Pp. 13-36

Από περιοδική έκδοση

Thuen, T. 1999. The significance of borders in the East European transition. *International Journal of Urban and Regional Research*, : 738-50

Από το διαδίκτυο

VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. 2001. Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117-123. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://jbr.org/articles.html> (13/9/2001)

Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία:

Nielsen, M.E. (n.d.). *Notable people in psychology of religion*. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.psywww.com/psyrelig/psyrelpr.htm> (3/8/2001)

Αν ή έκδοση στην οποία παραπέμπουμε δεν είναι η πρώτη, δηλώνουμε τον αριθμό της έκδοσης με μικρό εκθέτη πριν τη χρονολογία (π.χ. :³1989).

Η. ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ

ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.

- Οι εργασίες εκπονούνται ατομικά ή ομαδικά (1-4 άτομα) και η έκτασή τους είναι μέχρι 4000 λέξεις.
- Η θεματολογία των εργασιών είναι ελεύθερη και θα καθοριστεί από τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους με βάση τη θεματολογία των μαθημάτων του προγράμματος. Για παράδειγμα: Συνεργασία του επαγγελματία με την κοινότητα ή Η πολιτισμική ανάπτυξη στον 21^ο αιώνα ή Η Διαχείριση του κοινωνικού & πνευματικού ελλείμματος στην κρίση, ή Η προαγωγή της ατομικής και δημόσιας υγείας ως παράγοντας ποιότητας ζωής
- Η τελική κατάθεση των εργασιών είναι την Κυριακή 10/05/2015.
- Η αποστολή των εργασιών γίνεται στο pegaptn@cc.uoi.gr
- Χαρτί (διαστάσεις): A4.
- Κείμενο: Απαραιτήτως δακτυλογραφημένο ή γραμμένο σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, χωρίς να είναι όμως απαραίτητως και ευθυγραμμισμένο δεξιά και αριστερά.
- Άνετο περιθώριο πάνω, κάτω, και κυρίως στο πλάι του κειμένου, ώστε να μπορεί ο αξιολογητής της εργασίας να προσθέτει διορθώσεις ή συμπληρώσεις.
- Ενάμισι διάστημα ανάμεσα στις γραμμές.
- Θα έχουμε έτσι τριάντα σειρές και γύρω στις 300 λέξεις ανά σελίδα.
- Σελίδες αριθμημένες με διαδοχικούς αραβικούς αριθμούς.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ

Αν και η διατύπωση μιας εργασίας εναπόκειται κυρίως στο συγγραφέα, υπάρχουν κάποια αντικειμενικά στοιχεία που θα έπρεπε να θυμόσαστε και να ακολουθήσετε. Σε αυτό που συμφωνούν οι περισσότεροι είναι ότι ο ακαδημαϊκός λόγος θα πρέπει να είναι απλός και περιεκτικός, χωρίς μεγάλες προτάσεις. Θα πρέπει να έχει ευκρίνεια, ανάλυση, να μπορεί να εξηγεί, να χρησιμοποιεί επιχειρήματα και να τεκμηριώνει τις πληροφορίες που αναπτύσσονται στο κείμενο.

Ένα στοιχείο που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το συγγραφικό μας ύφος είναι η επιλογή του *ως τι* και *προς ποιον* απευθυνόμαστε. Γενικώς, αποφεύγουμε την υπερβολική χρήση του α' ενικού προσώπου και εκφράσεις που υπογραμμίζουν την υποκειμενικότητα των κρίσεων που διατυπώνουμε (λ.χ. 'κατά την προσωπική μου γνώμη' ή 'η αίσθησή μου είναι ότι...'). Συχνά εξυπηρετεί περισσότερο μια αόριστη αναφορά, λ.χ. "θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι..." ή "θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι...", "ενδέχεται", κλπ.

Γράφουμε σύντομες προτάσεις και ελέγχουμε αν η στίξη μας βοηθά τον αναγνώστη στην κατανόηση, αποφεύγοντας τη ροή του προφορικού λόγου. Συμβουλευόμαστε εγχειρίδια γραμματικής και συντακτικού για τη χρήση των σημείων στίξης. Αφήνετε πάντα ένα κενό (space) μετά τα σημεία στίξης και μην «κολλάτε» τις λέξεις

Προσέχουμε να αλλάζουμε παράγραφο, όταν ολοκληρώνεται ένα επιχείρημα, όταν περνάμε από μια έννοια σε άλλη ή αλλάζει το αντικείμενο αναφοράς. Από την άλλη πλευρά όμως, αποφεύγουμε τον κατακερματισμό σε πολλές ολιγοπερίοδες παραγράφους που διασπάζουν τη συνοχή του γραπτού μας. Η εναλλαγή των παραγράφων δηλώνεται ως εξής: είτε αφήνουμε ένα διάστημα σε εσοχή στην αρχή της παραγράφου, είτε αφήνουμε ένα κενό διάστημα έκτασης μιας ολόκληρης γραμμής χωρίς διάστημα σε εσοχή.

Συχνά είναι και τα προβλήματα που προκαλεί η χρήση του μονοτονικού συστήματος. Μην παραλείπετε να ακολουθείτε τους κανόνες του. Στο μονοτονικό σύστημα, οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται. Μία από τις πιο συχνές εξαιρέσεις αποτελούν τα ερωτηματικά *πού* και *πώς*, που τονίζονται προκειμένου να ξεχωρίζουν από τους όμοιους τους συνδέσμους ή αντωνυμίες. Προσοχή όμως: το ερωτηματικό *τι* δεν τονίζεται ποτέ, αφού δεν υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης με άλλον όμοιο τύπο.

Θ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Χαρακτηριστικά εισαγωγής (10% του βαθμού)		ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ					
		10-8	7-5			4-0	
1. Κατανόηση του θέματος	Πλήρης κατανόηση του θέματος και αναφορά στα επιμέρους ζητήματα		Μέτρια κατανόηση: περιορισμένη προσπάθεια για ορισμό του θέματος		Έλλειψη κατανόησης του θέματος: καμία προσπάθεια να καθοριστεί το θέμα		
2. Θέσεις - προτάσεις	Ξεκάθαρη θέση και συγκεκριμένες προτάσεις		Γενικές ενδείξεις θέσεων και προτάσεων		Καμία εμφανής θέση ή πρόταση		
3. Προετοιμασία του αναγνώστη	Σαφείς οδηγίες για τις προθέσεις και τη δομή της εργασίας		Οι προθέσεις και η δομή της εργασίας δεν είναι ιδιαίτερα σαφείς για τον αναγνώστη		Ασαφείς προθέσεις και έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τη δομή της εργασίας		
4. Λογική ανάπτυξη	Υπάρχει λογική ανάπτυξη και παράθεση επιχειρημάτων		Θα μπορούσε να οργανωθεί καλύτερα η συνέχεια των σκέψεων		Ανοργάνωτες σκέψεις και ιδέες. Σύγχυση στην επιχειρηματολογία		
5. Καινοτομικά χαρακτηριστικά, αυθεντική σκέψη	Εμφανής καινοτομική και δημιουργική σκέψη		Δεν είναι εμφανής η προσωπική σκέψη. Απλό άθροισμα πηγών		Πολύ μεγάλη εξάρτηση από γνώμες και εργασίες άλλων		
6. Σχετικότητα με το θέμα	Όλα τα αναφερόμενα είναι σχετικά με το θέμα		Αρκετά από τα αναφερόμενα είναι άσχετα με το θέμα		Η εργασία περιέχει πολλά άσχετα με το θέμα στοιχεία		
7. Χρήση βιβλιογραφίας και πηγών	Ικανοποιητική χρήση βιβλιογραφίας και πηγών		Μέτρια χρήση βιβλιογραφίας και πηγών		Ελάχιστη χρήση βιβλιογραφίας και πηγών		
8. Χρήση σχημάτων και πινάκων	Τα σχήματα και οι πίνακες είναι σωστά τοποθετημένα και ενισχύουν το περιεχόμενο		Τα σχήματα και οι πίνακες είναι σωστά τοποθετημένα αλλά δεν ενισχύουν το		Τα σχήματα και οι πίνακες δεν υπάρχουν ή δεν είναι σωστά τοποθετημένα και δεν		

		περιεχόμενο	ενισχύουν το περιεχόμενο	
9. Χρήση άλλων στοιχείων (προσωπική εμπειρία, κ.α)	Επιλογή ορθών στοιχείων και χρήση τους για ενίσχυση των επιχειρημάτων	Μερική επιλογή ορθών στοιχείων αλλά χωρίς ιδιαίτερο ρόλο στην ενίσχυση των επιχειρημάτων	Κακή επιλογή στοιχείων για ενίσχυση των επιχειρημάτων	
10. Κριτική ανάλυση	Καλή κριτική ανάλυση	Μέτρια κριτική ανάλυση	Καθόλου κριτική ανάλυση	
11. Συσχετισμός με υπάρχουσες θεωρίες και πρακτικές	Ορθός συσχετισμός με υπάρχουσες θεωρίες και πρακτικές	Μερική συσχέτιση με υπάρχουσες θεωρίες και πρακτικές	Καμία συσχέτιση με υπάρχουσες θεωρίες και πρακτικές	
12. Συμπεράσματα	Καλά οργανωμένα συμπεράσματα με αναφορά στα ιδιαίτερα σημεία που αναλύθηκαν	Συμπεράσματα σχετικά επιφανειακά	Η εργασία ολοκληρώνεται χωρίς συμπεράσματα	

Χαρακτηριστικά δομής (25% του βαθμού)

13. Παρουσίαση βιβλιογραφίας και παραπομπών	Οι πηγές είναι σωστά τοποθετημένες στο κείμενο και στο τέλος της εργασίας	Οι πηγές δεν είναι πάντα σωστά τοποθετημένες στο κείμενο και στο τέλος της εργασίας	Πολύ λίγες ή και καθόλου πηγές	
14. Αναγνωσιμότητα	Καλή αναγνωσιμότητα	Σχετικά κατανοητό κείμενο	Δύσκολο στην ανάγνωση	
15. Ορθογραφία	Κανένα εμφανές λάθος	Λίγα λάθη	Πολλά λάθη	
16. Σύνταξη	Κανένα εμφανές λάθος	Περιστασιακά λάθη	Κακή σύνταξη	
17. Μορφή	Ομοιογενής μορφή	Σε γενικές γραμμές ομοιογενής μορφή	Ανομοιογένεια στη μορφή του κειμένου	
18. Έκταση	Σύμφωνα με τις οδηγίες της εργασίας	Πολύ μεγάλη	Πολύ μικρή	
19. Συνολική παρουσίαση	Ευπαρουσίαστη	Ικανοποιητική παρουσίαση	Κακή παρουσίαση	